

**Sprawozdanie merytoryczne z działań
Ośrodka Działań Ekologicznych**

w roku 2009

1. Nazwa, adres, dane dotyczące członków zarządu i celów statutowych organizacji

Stowarzyszenie Ośrodek Działań Ekologicznych "Źródła" z siedzibą w Łodzi przy ul. Zielonej 27, założone w dn. 27 lutego 1997 r., wpisane do Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem 0000118574 w dn. 27 czerwca 2002 r. Stowarzyszenie posiada status "organizacji pożytku publicznego" (OPP).

Numer REGON: 471564315, numer NIP 725-14-95-936

Dane dotyczące członków Zarządu:

1. Karolina Baranowska, prezes
zamieszkała w Łodzi przy ul. Zbaraskiej 4 m. 69
2. Małgorzata Świderek, wiceprezes
zamieszkała w Łodzi przy ul. Zielonej 25a m.11
3. Beata Perkowska, członkini zarządu
zamieszkała w Giżynie 5, poczta Strzegowo
4. Piotr Mazurek, członek zarządu
zamieszkały w Warszawie przy ul. Przasnyskiej 12a/2

Cele statutowe stowarzyszenia:

- a) pobudzanie świadomości ekologicznej społeczeństwa,
- b) promocja i popieranie kultury ekologicznej,
- c) humanitarna ochrona zwierząt,
- d) działanie na rzecz ochrony fauny i flory,
- e) ochrona naturalnych siedlisk roślin i zwierząt,
- f) zapobieganie degradacji środowiska,
- g) wszechstronne propagowanie informacji, metod i technik w zakresie działalności przeciwko uzależnieniom,
- h) działania na rzecz pokoju, praw człowieka i pacyfizmu,
- i) propagowanie zdrowego stylu życia,
- j) ochrona dziedzictwa przyrodniczego,
- k) ochrona konsumentów oraz popularyzacja ich praw,
- l) działalność na rzecz rozwoju regionalnego i rozwoju obszarów wiejskich,
- m) kształtowanie postaw postępowania i działalności zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

2. Zasady, formy i zakres działalności statutowej

Działalność statutowa prowadzona jest poprzez:

- a) prowadzenie ośrodka edukacji i kultury ekologicznej dla młodzieży,
- b) prowadzenie edukacji ekologicznej ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży oraz nauczycieli,
- c) organizowanie spotkań, targów, kongresów, seminariów i konferencji,
- d) organizowanie konkursów, wystaw, festiwali
- e) organizowanie wycieczek, zielonych szkół, obozów letnich i zimowych,
- f) prowadzenie i wspieranie działalności wydawniczej, w tym wydawanie książek i czasopism o tematyce związanej z celami statutowymi,
- g) rozpowszechnianie materiałów edukacyjnych oraz innych związanych z promocją i wspieraniem celów statutowych,
- h) współpraca z organami władzy publicznej, samorządami, środkami masowego przekazu oraz podmiotami gospodarczymi, a także inicjowanie partnerstwa międzysektorowego,
- i) współpraca z organizacjami, instytucjami i osobami w kraju i za granicą
- j) występowanie z wnioskami i opiniami do właściwych władz i urzędów oraz sądów w sprawach dotyczących celów statutowych,
- k) propagowanie informacji o możliwościach prawnego przeciwdziałania pojawiającym się zagrożeniom ekologicznym,
- l) inne działania realizujące cele statutowe.

Działania te mogą być prowadzone w formie nieodpłatnej lub w formie odpłatnej działalności pożytku publicznego.

W roku 2009 działalność statutowa realizowana była w szczególności poprzez następujące wyodrębnione działania (projekty):

1. Ośrodek Edukacji i Kultury Ekologicznej (Łódź, Warszawa, Kraków)
2. Bardzo Zielone Szkoły
3. Sklep → wysypisko: ulica jednokierunkowa? – 3 i 4 edycja
4. U źródeł natury – pakiet edukacyjny natura 2000 i inne formy ochrony przyrody
5. U źródeł natury – edukacja natura 2000
6. U źródeł natury – wpadnij w sieć natura 2000
7. Nie podgrzewaj atmosfery (W drodze do Kopenhagi – od COP 14 do COP 15)
8. Parki 2.0
9. Dolinami rzek
10. Łódzkie parki miejskie
11. Odpowiedzialna przedsiębiorczość – jak uczyć etycznych postaw w biznesie?
12. Dla klimatu (projekt Polskiej Zielonej Sieci realizowany w partnerstwie z ODE Źródła)
13. Akademia 3R (projekt Polskiej Zielonej Sieci realizowany w partnerstwie z ODE Źródła)
14. Kupuj odpowiedzialnie zabawki (projekt Polskiej Zielonej Sieci realizowany w partnerstwie z ODE Źródła)
15. Inne działania

3. Informacja o prowadzonej działalności gospodarczej

Stowarzyszenie nie prowadzi działalności gospodarczej i nie jest wpisane do rejestru przedsiębiorców.

4. Przychody w roku 2009:

Przychody z działalności statutowej	5.448.357,92 zł
w tym	
Przychody z odpłatnej działalności pożytku publicznego	617.048,80 zł
w tym:	
• realizacja Bardzo Zielonych Szkół	460.782,00 zł
• realizacja warsztatów ekologicznych	60.586,80 zł
Przychody z nieodpłatnej działalności pożytku publicznego	4.831.309,12 zł
w tym:	
• darowizny	4.520,03 zł
• dotacje	1.479.073,28 zł
w tym z NFOŚiGW	1.114.306,20 zł
• przychody z wpłat 1% podatku	1.681.832,59 zł

5. Poniesione w roku 2009 koszty:

a) na realizację celów statutowych	2.765.752,54 zł
w tym:	
koszty realizacji zadań statutowych działalności nieodpłatnej pożytku publicznego	2.072.384,79 zł
koszty realizacji zadań statutowych działalności odpłatnej pożytku publicznego	634.766,61 zł
b) na administrację	54.164,51 zł
c) pozostałe koszty	4.436,63 zł

6. Wynagrodzenia pracowników:

liczba osób zatrudnionych w organizacji

Według stanu na dzień 1 stycznia 2009 r. stowarzyszenie zatrudniało 5 pracowników.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2009 r. stowarzyszenie zatrudniało 10 pracowników.

a) łączna kwota wynagrodzeń wypłaconych przez stowarzyszenie	470.359,69 zł
w tym:	
umowy o pracę	176.639,80 zł
umowy zlecenia i o dzieło	293.695,89 zł

b) wysokość wynagrodzeń wypłaconych łącznie członkom zarządu i innych organów stowarzyszenia

Stowarzyszenie nie wypłaca żadnych wynagrodzeń członkom swoich organów. Wśród osób zatrudnionych do wykonania konkretnych zadań (nie związanych z kierowaniem organizacją, która to praca wykonywana jest społecznie) znajdowały się również osoby pełniące funkcję w Zarządzie stowarzyszenia i wypłacono im łącznie w roku 2009 wynagrodzenie w wysokości:

Karolina Baranowska	28.225,00 zł
Małgorzata Świderek	34.360,00 zł
Beata Perkowska	3.200,00 zł
Piotr Mazurek	14.182,00 zł

Członkowie Komisji Rewizyjnej nie otrzymywali żadnych wynagrodzeń, gdyż zabrania tego statut oraz ustawa o działalności pożytku publicznego i wolontariacie.

7. Majątek stowarzyszenia:**a) udzielone przez stowarzyszenie pożyczki pieniężne**

dla Związku Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć 10.000,00 zł

b) kwoty ulokowane na rachunkach bankowych

Według stanu na dzień 31 grudnia 2009 r. Stowarzyszenie posiadało:

- na ośmiu rachunkach bieżących w BRE Banku SA w Łodzi łącznie 70.930,03 zł
- na rachunku bieżącym w Noble Banku SA 76.244,16 zł
- na dwóch rocznych lokatach terminowych w Noble Banku SA łącznie: 2.200.000,00 zł

c) wartość nabytych obligacji oraz udziałów w spółkach

Stowarzyszenie posiada na rachunku w Domu Maklerskim BZ WBK 4000 certyfikatów "Przyjazna Planeta" o wartości nominalnej 100 zł/szt. – o łącznej wartości 400.000,00 zł

d) nabyte nieruchomości

W 2009 r. stowarzyszenie nie nabywało żadnych nieruchomości 0 zł

e) nabyte pozostałe środki trwałe

W 2009 r. stowarzyszenie nie nabywało środków trwałych 0 zł

f) wartość aktywów i zobowiązań

Aktywa trwałe	697.327,01 zł
Aktywa obrotowe	2.370.202,90 zł
Zobowiązania krótkoterminowe	260.179,68 zł
Suma bilansowa	3.067.529,91 zł

Szczegółowe informacje w sprawozdaniu finansowym stanowiącym załącznik II.

8. Działalność zlecona przez podmioty państwowe i samorządowe

W roku 2008 stowarzyszenie podpisało następujące umowy:

- umowa z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej – dotacja w wysokości **681.200,00 zł** na przeprowadzenie zadania pt. "Pakiet edukacyjny: Mapa ścienna - NATURA 2000 i inne formy ochrony przyrody" – umowa nr 31/2009/Wn-50/EE-PO/D z dnia 11.02.2009
- umowa z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej – dotacja w wysokości **179.100,00 zł** na przeprowadzenie zadania pt. "W drodze do Kopenhagi - od COP14 do COP15" – umowa nr 32/2009/Wn-50/EE-EE/D z dnia 12.02.2009
- umowa z ECORYS Polska Sp. z o.o. w ramach Funduszu dla Organizacji Pozarządowych Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2004-2009 - dotacja w wysokości **450.000,00 zł** na przeprowadzenie zadania pt. "Edukacja Natura 2000" - umowa nr 0040/S/3/2009 z dnia 04.09.2009
- umowa z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej – dotacja w wysokości **94.200,00 zł** na przeprowadzenie zadania pt. "Źródła skutecznej edukacji" – umowa nr 424/2009/Wn-05/EE-BS/D z dnia 11.09.2009
- umowa z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej – dotacja w wysokości **71.550,00 zł** na przeprowadzenie zadania pt. "Parki 2.0" – umowa nr 472/2009/Wn-50/EE-PO/D z dnia 28.09.2009
- umowa z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej – dotacja w wysokości **259.410,00 zł** na przeprowadzenie zadania pt. "Wpadnij w sieć (Natura 2000)" – umowa nr 586/2009/Wn-50/EE-EE/D z dnia 06.11.2009
- umowa z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej – dotacja w wysokości **257.570,00 zł** na przeprowadzenie zadania pt. "Sklep → wysypisko: ulica jednokierunkowa?" – umowa nr 629/2009/Wn-50/EE-EE-OP/D z dnia 20.11.2009
- umowa z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej – dotacja w wysokości **97.260,00 zł** na przeprowadzenie zadania pt. "Co w trawie piszczy - cykl szkoleń z zakresu edukacji ekologicznej" – umowa nr 744/2009/Wn-05/EE-EE/D z dnia 18.12.2009

- umowa z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej i Ministrem Środowiska – dotacja w wysokości **12.000,00** zł na przeprowadzenie zadania pt. "Pakiet dydaktyczny dla nauczycieli biologii i geografii szkół ponadgimnazjalnych nt. Natury 2000" – umowa nr 781/2009/Wn50/EE-WD-TX/D z dnia 23.12.2009
- umowa z Biurem Ochrony Środowiska UM St. Warszawy na kwotę **5000,00** zł na przeprowadzenie zadania – przygotowanie tekstu i ilustracji do książeczki malowanki dla dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym pt. „Pies Pucuś czyta rady jak segregować butelki i inne odpady” – umowa nr OŚ/B/III/4/7/V-30/09 z dn. 12 marca 2009 roku
- umowa z Urzędem Marszałkowskim Województwa Małopolskiego w Krakowie na kwotę **4820,00** zł na przeprowadzenie zadania „Edukacyjny Happening – Mandala dla Ziemi, dla Ludzi, dla Świata” – umowa nr I/173/SW/1017/09 z dn. 16 kwietnia 2009 roku

Realizowane były w 2009 roku również umowy podpisane wcześniej:

- dotacja w wysokości 170.970,00 zł na przeprowadzenie zadania pt. "Sklep → wysypisko: ulica jednokierunkowa?" – umowa z NFOŚiGW nr 285/2008/Wn-50/EE-EE/OP/D z dnia 31.10.2008
- dotacja w wysokości 45.400,00 zł na przeprowadzenie zadania pt. "Dobre zarządzanie → skuteczne działanie" – umowa z NFOŚiGW nr 306/2008/Wn-2/EE-BS/D z dnia 13.11.2008
- dotacja w wysokości 163.034,00 zł na przeprowadzenie zadania pt. "Seria filmów dokumentalnych pt. Dolinami rzek" – umowa z NFOŚiGW nr 467/2008/Wn-50/EE-FI/D z dnia 23.12.2008
- dotacja w wysokości 39.200,00 zł na przeprowadzenie zadania pt. "Realizacja filmu edukacyjnego emitowanego na antenie TVP3 pt. Łódzkie Parki Miejskie" – umowa z WFOŚiGW w Łodzi nr 317/EE/D/2008 z dnia 30.12.2008

9. Informacja o rozliczeniach z tytułu ciążących zobowiązań podatkowych oraz w sprawie składanych deklaracji podatkowych.

Stowarzyszenie nie posiada zaległości z tytułu zobowiązań podatkowych. Zaliczki od podatku dochodowego od osób fizycznych pobierane przy wypłacaniu wynagrodzeń są regularnie odprowadzane na konto Urzędu Skarbowego Łódź-Polesie. Deklaracja CIT składana jest raz do roku.

Załącznik nr I

OŚRODEK EDUKACJI I KULTURY EKOLOGICZNEJ (Łódź, Warszawa, Kraków)

- Cele:** uatrakcyjnienie oferty edukacji pozaszkolnej dla uczniów łódzkich i warszawskich szkół i przedszkoli, aktywizacja uczniów i grona pedagogicznego, zachęcenie do samodzielnych inicjatyw i realizowania własnych pomysłów dotyczących ekologii, rozwoju zrównoważonego, zdrowego stylu życia oraz rozwoju demokracji lokalnej.
- Adresaci:** uczniowie przedszkoli, szkół podstawowych, gimnazjów, szkół ponadgimnazjalnych, nauczyciele
- Zasięg:** z terenu woj. Łódzkiego, mazowieckiego, małopolskiego i śląskiego
- Terminy:** projekt prowadzony jest od 1997 roku, (w Warszawie od 2005 roku, w Krakowie od 2008 roku), nie planujemy zakończenia projektu
- Opis:** projekt obejmuje różnorodne działania skierowane do dzieci i młodzieży oraz nauczycieli mające na celu podniesienie świadomości ekologicznej:

ośrodek "Zielona 27" w Łodzi

Od września 2008 roku funkcjonuje stacjonarny ośrodek edukacji ekologicznej "Zielona 27" w Łodzi. W ośrodku oprócz warsztatów dla dzieci i młodzieży, szkoleń dla nauczycieli odbywają się także pokazy filmów, wystawy, spotkania dyskusyjne i sobotnie warsztaty dla rodzin, zajęcia popołudniowe dla osób indywidualnych, działa biblioteka ekologiczna.

warsztaty ekologiczne w szkole oraz w ośrodku "Zielona 27" (Łódź)

Dwu- i czterogodzinne warsztaty ekologiczne prowadzone przez pracowników Ośrodka. Dysponujemy zestawem 28 różnych dwugodzinnych warsztatów koncentrujących się wokół takich tematów jak: mała ekologia, ochrona humanitarna zwierząt, ochrona dzikiej przyrody, zdrowy styl życia), prowadzonych metodami aktywizującymi, z wykorzystaniem technik twórczego myślenia, zawierających zabawy plastyczne, parateatralne, zabawy ruchowe, dyskusje, pokazy filmów.

Wynik: w 2009 roku przeprowadzono 125 warsztatów ekologicznych w szkole oraz w ośrodku Zielona 27, w których udział wzięło łącznie około 3000 uczniów.

warsztaty ekologiczne dla przedszkoli (Łódź)

W listopadzie 2008 roku rozpoczęto realizację warsztatów dla przedszkoli w Łodzi. Dysponujemy zestawem 8 różnych godzinnych i półtoragodzinnych warsztatów koncentrujących się wokół takich tematów jak: mała ekologia, ochrona humanitarna zwierząt, ochrona dzikiej przyrody, zdrowy styl życia), prowadzonych metodami aktywizującymi, z wykorzystaniem technik twórczego myślenia, zawierających zabawy plastyczne, parateatralne, zabawy ruchowe.

Wynik: w 2009 roku przeprowadzono 52 warsztaty ekologiczne w przedszkolu, w których udział wzięło łącznie ok. 930 przedszkolaków.

warsztaty ekologiczne i przyrodnicze w terenie (Łódź)

Od 2003 lat ODE Źródła organizuje zajęcia terenowe w łódzkich parkach i lasach. Zajęcia w terenie nie tylko urozmaicą szkolną codzienność i pozwolą pobyć na łonie natury, ale przede wszystkim uzupełnią realizację ekologicznej i regionalnej ścieżki międzyprzedmiotowej. Zajęcia prowadzone są metodami aktywizującymi, przy dużym udziale zajęć ruchowych i wykorzystaniu kart pracy. Dysponujemy zestawem 13 różnych spacerów.

Wynik: w 2009 roku przeprowadzono 22 warsztaty ekologiczne i przyrodnicze w terenie, w których udział wzięło łącznie około 480 osób.

warsztaty edukacji regionalnej (Łódź)

Kultura ludowa i dawne tradycje to seria warsztatów dzięki którym uczniowie mają okazję poznać i zrozumieć często zapomniane zwyczaje swoich przodków. Zapoznają się z symboliką poszczególnych elementów dawnych świąt i obrzędów oraz odkrywają zawarte w nich sensy i znaczenia. Dowiadują się też jaki jest rodowód obecnych zwyczajów świątecznych i jak bardzo różnią się one od tych dawnych. Warsztaty są doskonałym uzupełnieniem międzyprzedmiotowych ścieżek: regionalnej, ekologicznej, prozdrowotnej. Zajęcia prowadzone są metodami aktywizującymi grupę, obejmują wiele tradycyjnych zabaw, zajęć ruchowych i plastycznych. Dysponujemy zestawem 6 różnych zajęć o tej tematyce.

Wynik: w 2009 roku przeprowadzono 10 warsztatów edukacji regionalnej, w których udział wzięło łącznie około 220 osób.

warsztaty artystyczno-ekologiczne (Łódź)

Zajęcia przeznaczone dla wszystkich typów szkół, podczas warsztatów uczniowie nauczą się rozmaitych technik plastycznych jak czerpanie papieru, zdobienie toreb z materiału, kolażu itp. dowiedzą się dlaczego warto oszczędzać i powtórnie wykorzystywać papier, dlaczego na zakupy warto pójść z własną torbą, poznają różne gatunki roślin i role w kulturze i przyrodzie. Oferta obejmuje 8 różnych tematów zajęć.

Wynik: w 2009 roku przeprowadzono 80 warsztatów artystyczno-ekologicznych, w których wzięło udział łącznie

około 1800 osób.

weekendowe warsztaty ekologiczno-artystyczne dla rodzin (Łódź)

W 2008 roku rozpoczęliśmy organizację comiesięcznych zajęć skierowanych do szerokiego grona odbiorców, Warsztaty tematyką nawiązują będą do świąt kalendarzowych, zmian pór roku (Dzień Babci, Walentynki, pierwszy dzień wiosny, Dzień Matki, Dzień Ojca, Wspomnienia z wakacji, Dary jesieni, Andrzejką, Mikołajki, Boże Narodzenie). Celem zajęć jest zwrócenie uwagi na jakość spędzania czasu wolnego z rodziną i przyjaciółmi w twórczej atmosferze, na świadomą konsumpcję dóbr, a przede wszystkim ograniczenie konsumpcji, możliwości samodzielnego wykonania wielu przedmiotów. Zajęcia prowadzi 4 animatorów zajmujących się czterema różnymi działaniami np. zdobienie toreb bawełnianych, czerpanie papieru, tworzenie ramek do zdjęć, robienie odlewów gipsowych, kolaże z zasuszonych roślin, szycie breloczków, robienie kartek okazjonalnych itp.).

Wynik: w roku 2009 odbyło się 6 spotkań weekendowych, w których wzięło udział łącznie ok. 180 osób.

warsztaty ekologiczne w szkole (Warszawa)

Dwugodzinne i trzygodzinne warsztaty ekologiczne prowadzone przez pracowników Filii. W roku 2009 w ofercie warsztatowej Filii w Warszawie znajdowało się **36** scenariuszy zajęć, w tym **4** terenowe i **2** artystyczno-ekologiczne. Zajęcia prowadzone są metodami aktywizującymi, z wykorzystaniem technik twórczego myślenia, zawierają zabawy plastyczne, parateatralne, zabawy ruchowe, dyskusje.

Wynik: W 2009 roku przeprowadzonych zostało ok. **6** warsztatów ekologicznych w szkole, w których wzięło udział łącznie około **120** osób.

warsztaty ekologiczne w przedszkolu (Warszawa)

Dwugodzinne warsztaty ekologiczne prowadzone przez pracowników Filii. W roku 2009 w ofercie warsztatowej Filii w Warszawie znajdowało się 8 tematów zajęć. Zajęcia prowadzone są metodami aktywizującymi, zawierają gry i zabawy plastyczne, parateatralne, zabawy ruchowe.

Wynik: W 2009 roku przeprowadzonych zostało ok. **4** warsztaty ekologiczne w szkole, w których wzięło udział łącznie około **60** osób.

warsztaty ekologiczne i przyrodnicze w terenie (Warszawa)

W ofercie warsztatowej Filii znajdowały się w 2009 roku **4** tytuły zajęć. Wykorzystują one m.in. badania stanu środowiska i inwentaryzacji przyrodniczej.

Wynik: W 2009 roku przeprowadzono łącznie **3** zajęcia terenowe, wzięło w nich udział ok. **45** uczniów.

warsztaty specjalne (Warszawa)

Filia w Warszawie realizuje 2 warsztaty artystyczno-ekologiczne.

Wynik: W 2009 roku przeprowadzono **4** warsztaty specjalne, wzięło w nich udział ok. **70** uczniów.

warsztaty spoza oferty (Warszawa)

Na zlecenie Starostwa Powiatowego w Wołominie w ramach „Programu ochrony bociana białego w powiecie wołomińskim” przeprowadzono zajęcia edukacyjne dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych na temat bociana białego. W ramach programu przeprowadzono **25** warsztatów w **9** szkołach powiatu wołomińskiego. Warsztaty obejmowały zagadnienia związane z biologią i ekologią, zagrożeniami oraz metodami ochrony tego gatunku. Wzięło w nich udział **500** osób.

warsztaty ekologiczne w szkole (Kraków)

ekologiczne prowadzone przez pracowników Filii. W roku 2009 w ofercie warsztatowej filii w Krakowie znajdowało się 11 scenariuszy zajęć w szkole. Dwugodzinne warsztaty zajęcia prowadzone są metodami aktywizującymi, z wykorzystaniem technik twórczego myślenia, zawierają zabawy plastyczne, parateatralne, gry i zabawy ruchowe, dyskusje.

Wynik: w 2009 roku zostało przeprowadzonych ok. 50 warsztatów w szkole w których wzięło udział łącznie około 1200 osób.

warsztaty ekologiczne dla przedszkoli (Kraków)

Dwugodzinne warsztaty z zakresu małej ekologii i ochrony praw zwierząt oraz transportu dostosowane do wieku przedszkolnego. Zajęcia prowadzone są metodami aktywizującymi, poprzez pracę z obrazem, zajęcia parateatralne i zajęcia plastyczno-ruchowe.

Wynik: w 2009 zostały przeprowadzone 4 warsztaty w których udział wzięło ok. 90 osób.

warsztaty terenowe (Kraków)

W ofercie warsztatowej filii krakowskiej znajdowały się warsztaty terenowe w Parku Bednarskiego. Zajęcia prowadzone przez pracowników filii w Krakowie prowadzone są metodami aktywizującymi, zawierają gry i zabawy

terenowe, prace w grupach, zabawy ruchowe. **Wynik:** w 2009 roku przeprowadzono 5 warsztatów terenowych, wzięło w nich udział ok. 120 osób

warsztaty artystyczno-ekologiczne (Kraków)

W ofercie warsztatowej filii krakowskiej znajdują się 2 warsztaty artystyczno-ekologiczne.

Wynik: w roku 2009 zostało przeprowadzonych ok. 12 warsztatów w których wzięło udział 300 osób.

warsztaty klimatyczne po angielsku (Kraków)

w ofercie warsztatowej filii krakowskiej znajdował się w 2009 warsztat poświęcony zmianom klimatu prowadzony w języku angielskim. Stażysta filii prowadził warsztaty dla klas gimnazjalnych oraz licealnych wykorzystując nowe technologie multimedialne oraz wykorzystując różne formy aktywizujące.

Wynik: w roku 2009 zostało przeprowadzonych ok. 20 warsztatów w których wzięło udział ok. 450 uczniów.

Inne działania edukacyjne filii w Krakowie

- Współpraca ze stowarzyszeniem U Siemachy przy realizacji projektu „EkoArt – uwrażliwianie na problemy ekologiczne przez sztukę”. Projekt obejmował 3 miesięczny cykl zajęć ekologiczno-artystycznych.
- Współpraca z siecią Nowohuckich Bibliotek Publicznych – prowadzenie nieodpłatnych warsztatów ekologicznych dla dzieci i młodzieży.
- Współpraca z Ikea Kraków – prowadzeniu warsztatów ekologicznej (Ekotorba) podczas dnia dziecka na terenie sieci sklepów Ikea. Zajęcia prowadzono 2 dni, udział wzięło ok. 1000 osób.
- Współpraca z Krakowskim Biurem Promocji Kultury – prowadzenie zajęć związanych z gospodarką odpadami na terenie małopolski dla grup młodzieży ze szkół podstawowych i gimnazjalnych. Zrealizowano 10 spotkań, w których wzięło udział ok. 2000 osób.
- Dzień Matki w SP 98 w Krakowie oraz w Szkole w Michałowicach – specjalne warsztaty z okazji Dnia Matki. Uczniowie poza malowaniem toreb dla swoich mam, miały zajęcia z zakresu małej ekologii.
- Szkoła Podstawowa w Kościelcu - warsztaty z zakresu małej ekologii zorganizowane w ramach obchodów Dnia Ziemi.
- Aktywna wiosna dla Maluchów Szkoła Podstawowa w Michałowicach – warsztaty skierowane do wszystkich uczniów klas 0-III, miały na celu uwrażliwienie uczniów na problematykę ochrony praw zwierząt a także ochrony przyrody i gospodarki odpadami.

dyplom “Młodego Ekologa”

Corocznie kilka tysięcy uczniów korzysta z oferty edukacyjnej Ośrodka, a klasy które przejdą cykl pięciu różnych warsztatów otrzymują dyplom “Młodego Ekologa”. Ośrodek Działań Ekologicznych "Źródła" od 1999 roku przyznaje "Dyplom Młodego Ekologa" najaktywniejszym klasom i uczniom, jest on świadectwem zaangażowania w ochronę przyrody. Dotychczas dyplom otrzymało ok. 6400 uczniów 240 klas, są wśród nich głównie młodzi łodzianie - uczestnicy warsztatów ekologicznych, uczniowie klas współpracujących ze "Źródłami", ale dyplom otrzymało również wielu uczniów z najodleglejszych zakątków Polski, są to uczestnicy "Bardzo Zielonych Szkół" - wycieczek z intensywnym programem ekologicznym.

Wynik: w 2009 roku Dyplom Młodego Ekologa otrzymało w Łodzi - 10 klas tj. ok. 230 uczniów oraz 47 klas uczestniczących w Bardzo Zielonych Szkołach (1174 uczniów).

biblioteka ekologiczna (Łódź)

Ośrodek od kilku lat gromadzi zbiór książek, czasopism, filmów związanych z ochroną środowiska. Posiadamy bogate zbiory publikacji z zakresu edukacji ekologicznej, prawa, ekonomii, organizacji i instytucji ochrony środowiska, ochrony przyrody, praw zwierząt, ochrony konserwatorskiej, zdrowego żywienia, etyki; a także albumy, raporty o stanie środowiska, atlasy oraz prasę ekologiczną. W roku 2006 biblioteka została skatalogowana, z komputerowego katalogu można skorzystać na miejscu, planujemy również udostępnienie katalogu na stronie internetowej Ośrodka.

Wynik: nie prowadzimy statystyk dotyczących biblioteki.

szkolenia dla nauczycieli

Ośrodek organizuje szkolenia dla nauczycieli z zakresu edukacji ekologicznej, prozdrowotnej i regionalnej według swoich programów a także w ramach projektów edukacyjnych realizowanych we współpracy z innymi organizacjami, a także przygotowujemy szkolenia na zamówienie. Ponadto prowadzimy punkt konsultacyjny dla nauczycieli.

Wynik: w 2009 roku pracownicy dydaktyczni Ośrodka zorganizowali i przeprowadzili następujące szkolenia:

- „Odpowiedzialna przedsiębiorczość – jak uczyć etycznych postaw w biznesie?”, 2 godziny
- 4 szkolenia dla nauczycieli i liderów młodzieżowych “Ekotrasa – czyli ekologiczne trasy edukacyjne jako sposób promocji gminy/powiatu” (na zlecenie Centrum Edukacji Obywatelskiej), łącznie 24 godziny
- 18 szkoleń w ramach projektu „Pakiet edukacyjny: NATURA 2000 i inne formy ochrony przyrody”, łącznie 72 godziny, 405 osób
- 7 szkoleń w ramach projektu „Edukacja Ekologiczna: NATURA 2000”, łącznie 28 godzin, 141 osób

- 22 sympozja w ramach projektu „Od COP 14 do COP 15”, łącznie 44 godziny, 408 osób
- 1 szkolenie w ramach projektu „Od Poznania do Kopenhagi – polscy kampanierzy DLA KLIMATU” (na zlecenie Polskiej Zielonej Sieci), 4 godziny
- 1 szkolenie dla nauczycieli w ramach projektu „Akademia 3R” (na zlecenie Polskiej Zielonej Sieci), 4 godziny, 18 osób
- 1 szkolenie dla edukatorów z całej Polski w ramach projektu „Akademia 3R” (na zlecenie Polskiej Zielonej Sieci), 6 godzin, 16 osób
- „Warsztaty ekologiczne jako metoda pracy z uczniem zdolnym” – trzygodzinne warsztaty dla nauczycieli zorganizowane we współpracy z Warszawskim Centrum Inicjatyw Społecznych i Szkoleń oraz metodykiem M. St. Warszawy w zakresie przyrody p. Urszulą Depczyk, wzięło w nich udział 12 osób.
- szkolenie z zakresu edukacji przyrodniczej dla wychowawców ze świetlic socjoterapeutycznych finansowanych przez Caritas – trzy pięciogodzinne szkolenia. Wzięło w nich udział 54 osoby.
- 6 pięciogodzinnych szkoleń w ramach projektu „Sklep → wysypisko: ulica jednokierunkowa?”, łącznie 30 godzin. Wzięło w nich udział łącznie 80 osób.
- 4 5-godzinne szkolenia dla studentów Koła Naukowego Sozologów UKSW, wzięło w nich udział 50 osób.
- 12 godzinne szkolenie dla nauczycieli gimnazjum i liceum zorganizowane we współpracy z FZ Gaja ze Szczecina w Kliniskach Wielkich (27-28.10.2009).

opracowywanie materiałów dydaktycznych

W roku 2009 opracowano:

- Gosia Świderek, Szkoły dla klimatu – scenariusz zajęć, wyd. Polska Zielona Sieć, Kraków 2009
- Gosia Świderek, Akademia 3R, wyd. Polska Zielona Sieć, Kraków 2009
- Gosia Świderek, Agnieszka Wnuk, Nie podgrzewaj atmosfery – pakiet dla nauczycieli, wyd. ODE Źródła, Łódź 2009
- Marta Majka Wiśniewska, Monika Szyrmer, Krzysztof Smolnicki, red. Gosia Świderek, U źródeł Natury. Natura 2000 i inne formy ochrony przyrody. Materiały dla nauczycieli, wyd. ODE Źródła, Łódź 2009
- praca zbior. pod red. Gosi Świderek, Taką mamy naturę. Natura 2000 i inne formy ochrony przyrody. Materiały dla nauczycieli, wyd. ODE Źródła, Łódź 2009
- Krzysztof Wychowalek, Gosia Świderek, Pakiet edukacyjny dla nauczycieli biologii i geografii szkół ponadgimnazjalnych nt. Natury 2000, na zlecenie Ministerstwa Środowiska, 2009
- Piotr Mazurek, Michał Pawełczak, Pies Pucuś czyta rady jak segregować butelki i inne odpady, Biuro Ochrony Środowiska m. st. Warszawy, Warszawa 2009
- Agnieszka Bańkowska, „Obszary zainteresowań szkolnych placówek oświatowych w zakresie realizacji nieformalnej edukacji ekologicznej” [w:] Borys T. (red.), Edukacja dla zrównoważonego rozwoju, Materiały VII Międzynarodowej Konferencji „Edukacja dla zrównoważonego rozwoju”, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Wrocław 2009
- scenariusze zajęć wraz z kartami pracy i materiałami pomocniczymi: „Ptasia stołówka”, „Drugie życie drzewa”, „Bocian biały”, „Zielona przestrzeń miasta”, „Niebieska planeta - warsztat o wodzie”, „Energia dawniej i dziś”, „Dokarmiamy ptaki mądrze”, „Wiosna – Ach to Ty”, „Kartki świąteczne”, „Ozdoby bożonarodzeniowe”, „Powitajmy razem wiosnę”, „Z licencją na zabijanie... czyli jak to jest być drapieżką”, „Kiedy rozum śpi budzą się upiory - zwierzęta o nocnym trybie życia”, „Drugie dno H₂O”
- scenariusze zajęć oparte na metodzie Green Dramy – skandynawskiej, aktywnej metodzie edukacji ekologicznej młodzieży i dorosłych.
- ok. 25 prezentacji na potrzeby szkoleń, warsztatów i spotkań

wydawnictwa

Ośrodek od początku swego istnienia prowadzi działalność wydawniczą, znaczące pozycje wydane w ubiegłych latach to: B. Stawicka, S. Ruciński „Ekologia mieszcucha”, B. Stawicka, G. Świderek oraz "Ekologia mieszcucha po raz drugi", G. Świderek, K. Krakowska "Spacer po zielonej Łodzi", cykl przewodników po parkach kolejnych województw ("Parki i ogrody woj. ..."), „Psubraty. Jak pomóc zwierzętom?” G. Świderek,

„Taką mamy naturę. Natura 2000 i inne formy ochrony przyrody. Materiały dla nauczycieli”

praca zbiorowa pod red. Gosi Świderek, autorzy: Aleksandra Bogusiak, Przemysław Chylarecki, Robert Cyglicki, Radosław Gawlik, Krzysztof Gorczyca, Rafał Jasiński, Marta Jermaczek-Sitak, Krzysztof Smolnicki, Monika Szyrmer, Gosia Świderek, Adam Wajrak, Marta Majka Wiśniewska

ISBN 978-83-928246-5-7

Łódź 2009, wydanie I,

„U źródeł Natury. Natura 2000 i inne formy ochrony przyrody. Materiały dla nauczycieli”

Marta Majka Wiśniewska, Przemysław Chylarecki, Monika Szyrmer, Krzysztof Smolnicki, (red.) Gosia Świderek

ISBN 978-83-928246-3-3

Łódź 2009, wydanie I,

„Nie podgrzewaj atmosfery. Materiały dla nauczycieli”

Gosia Świderek, Agnieszka Wnuk

ISBN 978-83-928246-4-0

Łódź 2009, wydanie I,

„ABC segregacji” (dodruk)

Agnieszka Bańkowska, Michał Pawełczak

ISBN 978-83-928246-1-9

Warszawa 2009, wydanie III

„Sklep -> wysypisko: ulica jednokierunkowa? Scenariusze zajęć” (dodruk)

Michał Pawełczak, Piotr Mazurek, Agnieszka Bańkowska, Marta Kuzia, Beata Perkowska

ISBN 987-83-928246-2-6

Warszawa 2009, wydanie I (dodruk)

promocja w internecie

najważniejsze strony internetowe

strona stowarzyszenia

<http://www.zrodla.org> – 15.000 wejść/m-c

Bardzo Zielone Szkoły

<http://www.zieloneszkoły.pl> – 2.500 wejść/m-c

Źródła OPP

<http://opp.zrodla.org> – 100.000 wejść/m-c (w okresie I-IV)

Parki i ogrody

<http://www.parki.org.pl> – 15.000 wejść/m-c

U źródeł Natury

<http://natura2000.zrodla.org> – 2.000 wejść/m-c

Nie podgrzewaj atmosfery

<http://www.klimat.edu.pl> – 5.500 wejść/m-c

Psubraty

<http://www.zwierzeta.edu.pl> – 1.200 wejść/m-c

Sklep -> wysypisko: ulica jednokierunkowa?

<http://www.recykling.edu.pl> – 500 wejść/m-c

Szkolne ogrody – zielone pracownie

<http://www.ogrody.edu.pl> – 2.000 wejść/m-c

Profile ODE Źródła na portalach społecznościowych Facebook, Nasza Klasa, Ammodo. Informacje o wydarzeniach i projektach zamieszczane są na portalach oświatowych, przyrodniczych, stronach ośrodków doskonalenia nauczycieli i kuratoriów.

BARDZO ZIELONE SZKOŁY

Cele: urozmaicenie i wzmocnienie formalnej (szkolnej) edukacji ekologicznej, prezentacja zachowań prośrodowiskowych, budzenie świadomości ekologicznej

Adresaci: przedszkolaki, uczniowie szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych

Zasięg: ogólnopolski

Terminy: rozpoczęcie 2001 r., projekt wieloletni, nie planujemy zakończenia projektu

Opis: Wychodząc z założenia iż ważną częścią edukacji ekologicznej, zwłaszcza dla młodzieży z miasta jest bezpośredni kontakt z przyrodą Ośrodek Działań Ekologicznych "Źródła" od 2002 roku zajmuje się organizacją kilkudniowych wycieczek z intensywnym programem ekologicznym. Dla podkreślenia wysokiej jakości merytorycznej takich wyjazdów, nazywamy je "Bardzo Zielonymi Szkołami". "Bardzo zielone szkoły" są odpowiedzią na coraz częstsza dewaluację terminu "zielona szkoła", która sprowadza się jedynie do wyjazdu połączonego ze zwiedzaniem pobliskiego zabytku i ogniska. W programie naszych wycieczek zawarliśmy zapoznanie uczestników z wartościami przyrodniczymi i kulturowymi okolicy oraz zagrożeniami dla danego terenu, wycieczki do rezerwatów, zajęcia warsztatowe w terenie, zabawy integracyjne, spotkania z pracownikami parku, przyrodnikami, leśnikami, wieczorne pokazy slajdów. Uczniowie zdobywają zarówno wiedzę przyrodniczą: zapoznają się z gatunkami roślin i zwierząt, rodzajami siedlisk, poznają gatunki chronione; jak i wiadomości o historii i kulturze regionu, zabytkach i życiu lokalnych społeczności. W trakcie wycieczki zapewniamy uczniom szeroki wachlarz zagadnień i technik zajęć. Chcemy zaciekawić i zainspirować dzieci i młodzież do szukania wiedzy w kontaktach z przyrodą i ludźmi. Preferujemy naukę poprzez zabawę i aktywne uczestnictwo w warsztatach. Proponowane przez nas zajęcia dopasowane są do zagadnień ścieżek międzyprzedmiotowych: ekologicznej, zdrowotnej, edukacji medialnej i edukacji regionalnej. Wycieczki odbywają się do 6 miejscowości (Spała, Bachotek, Duszniki-Zdrój, Muszyna, Jastrzębia Góra, Rabka Zdrój).

Wyniki: W 2009 roku zorganizowano wyjazdy na Bardzo Zielone Szkoły dla 47 klas, w sumie dla 1174 uczniów z różnych zakątków Polski. Na nasze BZS jeździło w ciągu sezonu 18 różnych trenerów. Nasza oferta cieszy się zdecydowanie największą popularnością wśród nauczycieli kształcenia zintegrowanego - w tym sezonie zorganizowaliśmy 14 wyjazdów dla dzieci klas 1-3 SP, udało się też zorganizować 12 wyjazdów dla dzieci z klas 4-6 oraz 1 wyjazd dla przedszkolaków, 1 wyjazd dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Naszą ofertą zainteresowały się i na BZS wyjechały 3 gimnazja. Po zakończeniu sezonu dokonaliśmy ewaluacji projektu przy pomocy ankiet skierowanych do nauczycieli biorących udział w zielonych szkołach, jak i wśród trenerów. Decydującym lub bardzo ważnym powodem dla którego nasza oferta została wybrana spośród

innych dostępnych na rynku jest program. Z oceny wynika, że dla nauczycieli przy doborze oferty miał znaczenie przedstawiony spójny, ciekawy program a ponadto obecność osoby trenera przez cały czas trwania wycieczki oraz wcześniejsza współpraca i bardzo pozytywna ocena poprzednich wyjazdów.

SKLEP → WYSYPISKO: ULICA JEDNOKIERUNKOWA? – 3 i 4 edycja

- Cele:** podniesienie świadomości dzieci i młodzieży w zakresie zrównoważonej konsumpcji oraz gospodarki odpadowej, wpojenie młodym ludziom nawyków odnośnie postępowania z odpadami (RRR) i nauka zasad segregacji odpadów, zainicjowanie w placówkach oświatowych działań związanych z realizacją selektywnej zbiórki surowców wtórnych.
- Adresaci:** uczniowie szkół podstawowych i gimnazjów z terenu Warszawy, Łodzi, Krakowa, Poznania, Łodzi, Białegostoku
- Zasięg:** woj. mazowieckie, łódzkie, małopolskie, wielkopolskie, podlaskie
- Terminy:** wrzesień 2008 - czerwiec 2009 (3. edycja), październik 2009 - lipiec 2010 (4. edycja)
- Opis:** Autorski projekt dotyczący gospodarki odpadami i racjonalnej konsumpcji, skierowany do szkół podstawowych i gimnazjów. Projekt obejmuje część teoretyczną oraz praktyczną. W części teoretycznej zawiera się szkolenie dla nauczycieli oraz warsztaty w szkołach dla uczniów. Część praktyczna to wycieczka do sortowni odpadów bądź na składowisko odpadów, wyposażenie szkół w pojemniki do selektywnej zbiórki odpadów, wprowadzenie systemu selektywnej zbiórki w szkołach, kampania promocyjno-informacyjna dotycząca zasad zrównoważonej gospodarki odpadami realizowana przez uczniów w ich placówkach oraz monitoring selektywnej zbiórki w najbliższym otoczeniu szkoły. Szkoły, które zrealizowały założenia projektu, otrzymują certyfikat „Promotora recyklingu”. W 4. edycji dokonano audytów wśród szkół, które otrzymały certyfikat w poprzednich edycjach, celem weryfikacji funkcjonowania w tych placówkach systemu selektywnej zbiórki odpadów.
- Wyniki:** w 3. edycji udział wzięło 75 szkół z Łodzi, Krakowa, Poznania i Warszawy. W 4 edycji uczestniczyły kolejne 80 szkół z okolic Krakowa, Łodzi, Warszawy, Białegostoku, Poznania i Łomży. W roku 2009 w projekt zaangażowanych było około 3900 uczniów i nauczycieli. W ramach projektu w roku 2009 wydano 1000 sztuk zbioru scenariuszy dotyczących gospodarki odpadami oraz 2500 egzemplarzy „ABC Segregacji” (III wydanie). Przeprowadzono 4 szkolenia dla nauczycieli, zorganizowano 76 wycieczek do sortowni odpadów, odbyło się też ponad 200 warsztatów dla uczniów o tematyce związanej z gospodarką odpadami, racjonalną konsumpcją, segregacją i recyklingiem odpadów. Wszystkie szkoły biorące udział w 3. edycji projektu otrzymały pojemniki do selektywnej zbiórki odpadów wewnątrz szkoły, wykorzystywane w ramach wewnątrzszkolnego systemu selektywnej zbiórki odpadów. Szkoły z 4 edycji otrzymają pojemniki na początku 2010 roku.

U ŹRÓDEŁ NATURY – PAKIET EDUKACYJNY NATURA 2000 I INNE FORMY OCHRONY PRZYRODY

- Cele:** Głównym celem projektu jest zapoznanie uczniów i nauczycieli z problematyką programu NATURA 2000 oraz pozostałymi formami ochrony środowiska.
- Adresaci:** uczniowie i nauczyciele wszystkich gimnazjów na terenie kraju
- Zasięg:** projekt ogólnopolski
- Terminy:** grudzień 2008 - marzec 2010
- Opis:** Projekt obejmował wydanie i rozdystrybuowanie do wszystkich gimnazjów w Polsce pakietu edukacyjnego poświęconego Naturze 2000. Pakiet składał się z dwustronnej, ściennej mapy Polski w skali 1 : 550 000. Strona pierwsza to mapa ochrony środowiska - Natura 2000 i inne formy ochrony przyrody, na stronie drugiej znajduje się katalog zdjęć gatunków chronionych objętych programem Natura 2000. Dodatkowo w skład pakietu wchodziła broszura ze scenariuszami zajęć, kartami pracy i wskazówkami metodycznymi dla nauczycieli. Wraz z mapą i broszurą szkoły gimnazjalne otrzymały zaproszenie dla nauczycieli na szkolenia związane z tematyką Natury 2000 i planowanymi działaniami aktywizującymi dla uczniów. Dodatkowo szkoły, które zgłosiły udział w dalszej części projektu otrzymały bezpłatnie wystawę 10 kolorowych plakatów poświęconych ochronie przyrody. Zadaniem szkół było zorganizowanie szkolnej wystawy i dodatkowych warsztatów, prelekcji, apeli, konkursu, prezentacji multimedialnej, wycieczki lub innej formy promocji sieci Natura 2000.
- Wyniki:** Pakiet edukacyjny został wydany w ilości 7 tys. egzemplarzy. Mapa została wydrukowana na papierze kredowym o gramaturze 150g/m², w formacie 150 x 120 cm, dwustronnie foliowana, oprawiona w plastikowe wałki, z taśmą do zawieszenia, zwinięta w rulon. Wydano 32-stronicową broszurę stanowiącą kompendium wiedzy o Naturze 2000 i związanych z nią problemach. Zostało

zorganizowanych 18 szkoleń, w których łącznie wzięło udział 405 nauczycieli. 400 szkół otrzymało zestawy 10 plakatów. Młodzież pod kierunkiem nauczyciela napisała artykuły o sieci Natura 2000 do gazet, przeprowadzone były ankiety ze społecznością, których wyniki znalazły się w prasie lokalnej.

U ŹRÓDEŁ NATURY – EDUKACJA NATURA 2000

- Cele:** Głównym celem projektu było zapoznanie nauczycieli i uczniów szkół ponadgimnazjalnych z tematyką Natury 2000, poprzez organizację różnorodnych form edukacyjnych: szkoleń, warsztatów, dostarczenie map ściennych, książek i scenariuszy zajęć.
- Adresaci:** uczniowie i nauczyciele szkół ponadgimnazjalnych siedmiu województw
- Zasięg:** woj. łódzkie, mazowieckie, wielkopolskie, dolnośląskie, małopolskie, podkarpackie, śląskie
- Terminy:** wrzesień 2009 - marzec 2010
- Opis:** Projekt stanowił niejako kontynuację projektu "Pakiet edukacyjny: NATURA 2000 i inne formy ochrony przyrody", ale adresowany był do szkół ponadgimnazjalnych. Obejmował wydanie i bezpłatne rozdystrybuowanie do szkół średnich dwustronnej ściennej mapy Polski w skali 1 : 550 000. Strona pierwsza to mapa ochrony środowiska - Natura 2000 i inne formy ochrony przyrody, na stronie drugiej znajduje się katalog zdjęć gatunków chronionych objętych programem Natura 2000. Wraz z mapą do szkół trafiła książka z materiałami informacyjnymi nt. Europejskiej Sieci Ekologicznej „NATURA 2000” oraz scenariuszami zajęć. Artykuły do książki napisali m.in. Adam Wajrak, Robert Cyglicki (Greenpeace), Przemysław Chylarecki (OTOP), Marta Majka Wiśniewska (Bankwatch). Ponadto odbyły się szkolenia dla nauczycieli i warsztaty dla uczniów.
- Wyniki:** Mapa została wydrukowana na papierze kredowym o gramaturze 150g/m², w formacie 150 x 120 cm, dwustronnie foliowana, oprawiona w plastikowe wałki, z taśmą do zawieszenia, zwinięta w rulon. Wydano kolorową 110 stronicową publikację formatu A4 stanowiącą kompendium wiedzy o Naturze 2000 i związanych z nią problemach oraz zawierającą 10 scenariuszy zajęć wraz z kartami pracy. Zostało zorganizowanych 7 szkoleń, w których łącznie wzięło udział 141 nauczycieli. Przeprowadzono 140 bezpłatnych warsztatów, w których uczestniczyło 3170 uczniów.

NIE PODGRZEWAJ ATMOSFERY (W DRODZE DO KOPENHAGI – OD COP 14 DO COP 15)

- Cele:** celem strategicznym jest nadanie problemowi ocieplenia klimatu właściwej rangi w odbiorze społecznym, uświadomienie osobistej odpowiedzialności każdego z nas oraz ukazanie możliwości indywidualnych działań na rzecz klimatu...
- Adresaci:** uczniowie i nauczyciele wszystkich gimnazjów na terenie kraju
- Zasięg:** projekt ogólnopolski
- Terminy:** styczeń – grudzień 2009
- Opis:** Projekt realizowany był na kilku płaszczyznach. Pierwszy element to masowa kampania edukacyjna skierowana do szkół podstawowych, polegająca na opracowaniu i przekazaniu prostych i łatwych do wykorzystania przez nauczycieli materiałów edukacyjnych nt. globalnego ocieplenia i sposobów zapobiegania mu przez pojedyncze osoby. Rolą nauczycieli było przeprowadzenie zajęć warsztatowych i zorganizowanie wraz z uczniami „święta klimatu” w swojej szkole lub społeczności lokalnej podczas którego uczniowie promować będą proekologiczne (w kontekście klimatu) zachowania. Drugi element kampanii skierowany był do uczniów oraz nauczycieli gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych. W tej części zaplanowano przeprowadzenie sympozjów dla 400 nauczycieli geografii, biologii i wiedzy o społeczeństwie nt. globalnego ocieplania i jego obecnych i przyszłych skutków. Nauczyciele zainteresowani kontynuacją udziału w projekcie zgłosili do udziału swoje szkoły. Uczniowie wybranych 100 klas wzięli udział w trzech warsztatach prowadzonych przez przeszkolonych trenerów, a następnie zorganizowali wydarzenie skalę na lokalną (dla społeczności lokalnej) promujące wiedzę nt. globalnego ocieplenia i sposobów przeciwdziałania mu zarówno na skalę międzynarodową jak i przez każdego z nas. Dodatkowym elementem projektu była kampania medialna (reklamy w tygodnikach opinii oraz informacje prasowe o wydarzeniach realizowanych przez szkoły) i outdoorowa (wystawy zewnętrzne na bannerach). Wszystkie finalne elementy projektu czyli wydarzenia organizowane przez szkoły, wystawy, kampanie odbyły się 24 listopada, bezpośrednio przed 15 Konferencją Stron Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu w Kopenhadze (COP15), tak aby zwrócić uwagę społeczeństwa na wydarzenia szczytu klimatycznego. Więcej informacji na stronie projektu www.klimat.edu.pl
- Wyniki:** opracowano 5 artykułów oraz 9 scenariuszy zajęć wraz z kartami pracy nt. zmian klimatu, wydano i rozdystrybuowano książkę w nakładzie 3500 egz., zaprojektowano 12 wzorów naklejek i 8 wzorów ulotek, które wydano w nakładzie odpowiednio 2550 tys. egz. i 200 tys. egz., zorganizowano 22 sympozja dla nauczycieli w których wzięło udział łącznie 408 uczestników, przeprowadzono 300 warsztatów dla młodzieży (6587 uczestników), wyprodukowano 6 kompletów wystaw (8 bannerów każda), które zaprezentowane zostały na ulicach 6 miast, w trzech tygodnikach opinii (polityka, Wprost, Przekrój) ukazały się półstronicowe odpłatne artykuły, powstała strona internetowa, w ok. 250 miejscowościach zorganizowane zostało święto klimatu.

PARKI 2.0

- Cele:** Celem projektu jest opracowanie na bazie dotychczas istniejącej strony www.parki.org strony Wiki (umożliwiającej użytkownikom samodzielną edycję i dodawanie danych) zawierającej informacje na temat parków i terenów zielonych w Polsce oraz zainicjowanie tworzenia się społeczności internetowej zainteresowanej tym tematem.
- Adresaci:** internauci, osoby interesujące się przyrodą, zabytkami, zielenią miejską, historią
- Zasięg:** projekt ogólnopolski
- Terminy:** grudzień 2009
- Opis:** W 2009 r. opracowano koncepcję nowej strony internetowej oraz rozpoczęto prace nad przeniesieniem dotychczas zebranych danych (opisy ok. 300 parków, 12 GB zdjęć) do nowego oprogramowania
- Wyniki:** realizacja projektu rozpoczęła się od stycznia 2010 r.

DOLINAMI RZEK

- Cele:** Celem projektu jest produkcja i emisja w telewizji siedmiodcinkowego serialu dokumentalnego poświęconego rzekom.
- Adresaci:** telewidzowie
- Zasięg:** projekt ogólnopolski
- Terminy:** grudzień 2008 - wrzesień 2009 (emisje filmu do czerwca 2010 r.)
- Opis:** Seria siedmiu filmów, pod zbiorowym tytułem „Dolinami rzek”, w atrakcyjny sposób zaprezentuje najpiękniejsze rzeki Polski. Trzydziestominutowe odcinki przedstawiają niepowtarzalne uroki Wisły, Odry, Warty, Bugu, Narwi, Biebrzy oraz Dunajca. Współczesne obserwacje będą zderzone z opisami podróży Zygmunta Glogera zawartymi w książce „Dolinami rzek” z 1902 roku. Ten znakomity historyk, archeolog, etnograf, folklorysta i zarazem krajoznawca – wychodził z założenia, że przed powstaniem dróg ludzie podróżowali rzekami i osiedlali się nad ich brzegami - po czym pozostać musiały ciekawe pamiątki. Podczas swoich eskapad odnajdywał interesujące pod względem historycznym i archeologicznym tropy. W filmach podążamy śladami jego odkryć.
- Wyniki:** wyprodukowano siedem odcinków, 25 minut każdy, które następnie (od stycznia do czerwca 2010 r.) miały 11 emisji w ogólnopolskim kanale Planete

ŁÓDZKIE PARKI MIEJSKIE

- Cele:** podniesienie wiedzy o łódzkich parkach oraz podniesienie świadomości ekologicznej łódzian poprzez zrealizowanie cyklu filmów dokumentalno-edukacyjnych przedstawiających łódzkie parki miejskie. Dzięki emisji telewizyjnej w lokalnym programie Telewizji Polskiej TVP 3, film dotrze do odbiorców na terenie całego województwa łódzkiego.
- Adresaci:** telewidzowie, abonenci program TVP 3 (Łódź)
- Zasięg:** województwo łódzkie
- Terminy:** kwiecień – październik 2009
- Opis:** Realizacja jedenasto odcinkowego filmu edukacyjnego emitowanego na antenie TVP3 pt. "Łódzkie parki miejskie". Dzięki emisji telewizyjnej film może dotrzeć do 4 milionów abonentów TVP 3. Wydane płyty DVD zostaną rozdystrybuowane do instytucji zajmujących się zielenią miejską i ochroną środowiska, edukacją a także do współpracujących z nami szkół na terenie Łodzi i województwa łódzkiego. W każdym z jedenastu odcinków (około trzynastu minut każdy) przypominamy bogatą historię łódzkich parków, pokazujemy, że dzisiejsze parki miejskie to jedne z niewielu miejsc, gdzie możemy spotkać wszystkie pokolenia: zarówno dzieci, młodzież, jak i starszych. Filmy nakręcone zostały z udziałem uczniów łódzkich szkół, którzy prezentują niezwykłości parków, obserwujemy też warsztaty prowadzone przez Źródła w łódzkich parkach. W serialu zaprezentowane zostały parki: Parki: Źródlińska, Piłsudskiego, Poniatowskiego Mickiewicza, Helenowski, Staromiejski, Legionów, Słowackiego, Dąbrowskiego, Moniuszki, Sienkiewicza, Staszica, 3-go maja, Górka Widzewska, Zaruskiego, Park Ocalałych, Szarych Szeregów, Kilińskiego i Reymonta, Klepacza i Matejki.
- Wyniki:** wyprodukowano jedenaście odcinków serialu, ok. 13 minut każdy, odbyła się emisja w kanale TVP 3, wydano 250 kopii serialu na płytach DVD przekazanych do Urzędu Miasta Łodzi (dla łódzkich szkół)

ODPOWIEDZIALNA PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ – JAK UCZYĆ ETYCZNYCH POSTAW W BIZNESIE?

- Cele:** Celem projektu propagowanie, w atrakcyjny sposób, wiedzy o odpowiedzialnym biznesie, poznanie idei i zasad odpowiedzialności społecznej przez młodzież oraz uwrażliwienie na społeczne aspekty prowadzenia działalności gospodarczej.
- Adresaci:** nauczyciele przedsiębiorczości i wychowawcy klas prowadzących lekcje tematyczne w szkołach średnich (licea ogólnokształcące i licea ekonomiczne) oraz młodzieży.
- Zasięg:** projekt lokalny
- Terminy:** marzec-czerwiec 2009
- Opis:** Projekt zakładał wypracowanie materiałów do nauki odpowiedzialności społecznej w szkołach średnich oraz przygotowanie nauczycieli przedsiębiorczości i wychowawców klas do zajęć o tematyce CSR. Scenariusze zostały następnie przedstawione i poddane ocenie podczas warsztatu dla nauczycieli, który odbył się w dniu 1.04.2009. Ponadto prezentowane scenariusze lekcji poddano dodatkowej recenzji sporządzonej przez pracownika naukowo-dydaktycznego z Wydziału Zarządzania UŁ. Materiały zostały upublicznione w Internecie na licencji Creative Commons.
- Wyniki:** opracowano trzy scenariusze zajęć wraz z materiałami dodatkowymi poświęcone społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw oraz przeprowadzono trzygodzinny warsztat dla nauczycieli.

MANDALA DLA ZIEMI, DLA LUDZI, DLA ŚWIATA

- Cele:** celem projektu było uwrażliwienie dzieci i młodzieży oraz środowisk lokalnych na szeroko pojęte wartości ekologiczne; ochronę przyrody, praw zwierząt, ochronę zasobów naturalnych.
- Adresaci:** szkoły podstawowe i gimnazjalne
- Zasięg:** małopolska
- Terminy:** kwiecień 2009
- Opis:** w projekcie wzięły dwie szkoły z Małopolski (wiejska i miejska). W każdej ze szkół zostało przeprowadzone wydarzenie pt. „Mandala Dla Ziemi, dla Ludzi, dla Świata”, mające na celu uświadomienie potęgi zasobów naturalnych ziemi i bioróżnorodności. Przez cały tydzień odbywały się w szkołach warsztaty związane z analizą i ochrona cieków wodnych w najbliższej okolicy.
- Wyniki:** w warsztatach wzięło udział ok. 20 klas o łącznej liczbie ok. 500 osób w całym projekcie wzięło udział ok. 1000 osób.

DLA KLIMATU (OD POZNANIA DO KOPENHAGI – POLSCY KAMPANIERZY DLA KLIMATU) (projekt Polskiej Zielonej Sieci)

- Cele:** aktywna edukacja obywatelska w zakresie zmian klimatu nastawiona na kształtowanie postaw proekologicznych wśród młodzieży w wieku 13-19 lat; wystosowanie przez uczniów postulatów dotyczących polityki klimatycznej Polski i ich przekazanie premierowi RP przed COP15
- Adresaci:** uczniowie i nauczyciele gimnazjów i szkół średnich
- Zasięg:** projekt ogólnopolski, ODE Źródła odpowiada za realizację komponentu szkolnego w województwie łódzkim i mazowieckim oraz przygotowanie materiałów edukacyjnych do komponentu szkolnego
- Terminy:** wrzesień – listopad 2009 (dot. komponentu „Szkoły dla klimatu”)
- Opis:** Opiswane działania są komponentem większego projektu realizowanego przez PZS, w komponencie szkolnym Źródła opracowały scenariusz zajęć „Dla Klimatu”, który był realizowany w szkołach całego kraju. Pracownicy Źródeł przeprowadzili czterogodzinne szkolenie dla trenerów edukacji ekologicznej rekrutujących się z terenu z całego kraju. W szkołach gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych prowadzono warsztaty dot. zmian klimatu i jego ochrony. Uczniowie uczestniczący w warsztatach wystosowali kilkaset postulatów dotyczących polityki klimatycznej i energetycznej Polski, jak i konsumenckich zachowań sprzyjających ochronie klimatu. Część z uczniów wzięła udział w spotkaniu z premierem RP, w trakcie którego wręczono mu wybrane postulaty uczniowskie. Ponadto, zorganizowano wystawę postulatów na ogrodzeniu warszawskich Łazienek.
- Wyniki:** Scenariusz zajęć „Dla Klimatu”, czterogodzinne szkolenie dla edukatorów, 26 dwugodzinnych warsztatów dla młodzieży (w woj. łódzkim przeprowadzono 16 warsztatów, w mazowieckim 10), w których wzięło łącznie ok. 600 uczniów.

AKADEMIA 3R (projekt Polskiej Zielonej Sieci realizowany w partnerstwie z ODE Źródła)

- Cele:** Celem projektu jest aktywna edukacja ekologiczna i obywatelska w zakresie odpowiedzialnego postępowania z odpadami oraz zwiększenie aktywności dzieci i młodzieży, ich nauczycieli oraz

pracowników szkół w zakresie podejmowania konkretnych działań proekologicznych i konsumenckich w swoich środowiskach lokalnych, by przede wszystkim ograniczyć ilość powstających odpadów według zasady 3R tj.: reduce, reuse, recycle, czyli ograniczaj powstawanie odpadów, używaj ponownie, odzyskuj.

- Adresaci:** uczniowie i nauczyciele szkół podstawowych i gimnazjalnych z 10 województw w Polsce
- Zasięg:** projekt ogólnopolski, ODE Źródła odpowiada za realizację projektu w województwie łódzkim oraz przygotowanie materiałów edukacyjnych
- Terminy:** styczeń 2009 – listopad 2010
- Opis:** Projekt Polskiej Zielonej Sieci realizowany w partnerstwie z ODE Źródła. Akademia 3R to pilotażowy program, który obejmie 180 klas w 10 województwach, w których znajdują się organizacje członkowskie Polskiej Zielonej Sieci. Dzieci i młodzież uczą się odkrywać i poznawać tajniki marketingowe, które sprawiają, że kupujemy więcej niż potrzebujemy. Uczniowie dowiadują się jak ponownie użyć to, co pozornie jest przeznaczone do jednorazowego użytku oraz usystematyzują swoją wiedzę w zakresie segregacji odpadów. Prócz oferowanej wiedzy, młodzi konsumenci mają okazję do aktywizacji środowiska lokalnego, poprzez przeprowadzanie reportaży, wywiadów w szkole, w domu, w sklepikach osiedlowych i szkolnych, uwrażliwiając innych na tematykę odpadową. Próbują także zmienić swoje nawyki metodą „drobnych kroczków”: przyniesienie własnego kubka do szkoły, kupowanie produktów właściwie opakowanych w sklepiku szkolnym, czy noszenie własnej, wielorazowej torby na zakupy. By w pełni zaktywować wszystkie grupy biorące udział w pilotażowym programie, został opracowany dwuetapowy (regionalny i ogólnopolski) konkurs z nagrodami, motywujący klasy do promowania idei Akademii 3R. Efekty projektu będą upowszechniane poprzez dodruk i dystrybucję materiałów oraz szkolenia dla nauczycieli.
- Wyniki:** W ramach projektu Źródła opracowały materiały edukacyjne składające się z wprowadzenia do projektu, 10 scenariuszy zajęć, oraz kilkudziesięciu ćwiczeń aktywizujących i pomysłów na działania w szkole, łącznie materiały formaty A4 liczą 122 strony. Przeprowadzono również 4-godzinny warsztat dla edukatorów z 10 województw. W woj. łódzkim Źródła przeprowadziły 2 szkolenia dla nauczycieli odpowiedzialnych za realizację programu na poziomie poszczególnych klas połączone z przekazaniem segregatorów z materiałami edukacyjnymi. Trenerzy Źródeł przeprowadzili 36 dwugodzinnych warsztatów dla uczniów szkół zgłoszonych do projektu. Zorganizowano także wojewódzki etap ogólnopolskiego konkursu.

KUPUJ ODPOWIEDZIALNIE ZABAWKI (projekt Polskiej Zielonej Sieci)

- Cele:** Projekt zrodził się z przekonania, że żadne dziecko nie chciałoby się bawić lalkami ani klockami wyprodukowanymi kosztem czyjejs krzywdy. Celem projektu jest uświadomienie tego zwłaszcza młodym rodzicom i nauczycielom, ale także każdemu kto kupuje prezenty dla najmłodszych, oraz zmobilizowanie społeczeństwa do podjęcia działania na rzecz społecznej odpowiedzialności biznesu.
- Adresaci:** konsumenci, dziennikarze, firmy importujące zabawki z krajów rozwijających się
- Zasięg:** międzynarodowy, ODE Źródła odpowiada za realizację projektu w woj. łódzkim
- Terminy:** 2009 - 2011
- Opis:** Projekt jest częścią europejskiej kampanii „**Stop Toying Around**”, która jest wspólnym przedsięwzięciem organizacji pozarządowych z Austrii, Czech, Francji, Polski i Rumunii. Zaangażowana w działania jest też międzynarodowa rada przemysłu zabawkarskiego, krajowe organizacje patronackie w tej branży oraz związki zawodowe. Zostało zapoczątkowane tworzenie kampanii społecznej. Wydane zostały ulotki i poradniki dla aktywistów, uruchomiono stronę internetową oraz newslettery z informacjami, których dostarcza partnerska organizacja z Hong-Kongu. Organizowane są happeningi, warsztaty i akcje społeczne. Wraz z partnerskimi organizacjami z Europy będzie prowadzony lobbying i bezpośrednio negocjacje z branżą zabawkarską, wsparte podpisami pod stworzoną oficjalną petycją.
- Wyniki:** Do tej pory PZS uruchomiła stronę internetową, opracowała dwa rodzaje poradników „Kupuj odpowiedzialnie zabawki” – jeden dla konsumentów, drugi dla aktywistów i multiplikatorów. Został opracowany przez SACOM, Students & Scholars Against Corporate Misbehaviour i Polską Zieloną Sieć specjalny raport „To nie jest zabawne. Wyzysk pracowników w fabrykach zabawek.” W pięciu krajach w okresie mikołajkowym odbyły się warsztaty i happeningi w centrach miast, w samej Polsce uczestniczyło w nich bezpośrednio ponad tysiąc osób.
- W woj. łódzkim w ramach projektu zrealizowany został rodzinny warsztat mikołajkowy, w którym uczestniczyło ok. 40 osób, podczas warsztatu odbyła się prezentacja projektu, a uczestnicy tworzyli własnoręcznie zabawki.

INNE DZIAŁANIA

Rodzinny warsztat rękodziela z okazji Dnia Babci i Dnia Dziadka

17 stycznia 2009, Łódź

Sobotnie warsztaty dla osób indywidualnych podczas, których uczestnicy mogli przygotować własnoręcznie prezenty dla babci i dziadka. W spotkaniu udział wzięło 45 osób dorosłych i dzieci.

Na ferie zapraszamy do Źródeł

26 stycznia- 6 lutego, Łódź

Warsztaty ekologiczno-plastyczne dla dzieci, młodzieży i rodziców (osób indywidualnych) odbywające się w czasie ferii zimowych w ośrodku Zielona 27. W zajęciach jednorazowo brało udział kilka osób.

Rękodzielniczy warsztat walentynkowy

7 lutego 2009, Łódź

Sobotnie warsztaty dla osób indywidualnych podczas, których uczestnicy mogli przygotować własnoręcznie niespodziankę (walentynkowe kartki, ramki na zdjęcia, biżuterię i breloczki) dla swojego ukochanego/ukochanej lub spędzić miło czas razem. W spotkaniu udział wzięło 14 osób.

I Spotkanie Partnerstwa oraz II Spotkanie Rady Partnerstwa

12-13 lutego 2009

W siedzibie Źródeł odbyło się Spotkanie Rady Partnerstwa oraz Partnerstwa w ramach kampanii „Bałtyk jest w Polsce. Bałtyk jest w europie”. Organizatorem spotkania było Stowarzyszenie Eko-Unia. W ciągu dwóch dni uczestnicy omówili aktualną sytuację związaną z nieraportowanymi, nielegalnymi i nieregulowanymi połowami NNN (ang. IUU) oraz diagnozowali sytuację z różnych punktów widzenia (organizacje pozarządowe, środowiska rybackie, strona rządowa). Spotkanie miało charakter warsztatu, będącego próbą wypracowania wspólnych założeń strategicznych wobec połowów NNN.

II Międzyszkolny Konkurs Wiedzy o Regionie

18 marca 2009, Łódź

Organizatorem konkursu jest Zespół Szkół Specjalnych nr 3, w konkursie wzięły udział trzy zespoły uczniów z I i II klas gimnazjum (ZSS nr 2, ZSS nr 3, ZSS nr 4). Źródła przekazały na grody dla uczestników, a przedstawiciel stowarzyszenia zasiadał w jury konkursu.

Szkolenie Greendrama

6-11 marca 2009, Finlandia

Przedstawicielki Źródeł brały udział w odbywającym się w Finlandii w Hyvarila Youth Centre i Nurmes Metsakartano Youth Centre szkoleniu „Green Drama: Influencing Choices and European Youth Work Training Course”. Szkolenie poświęcone było fińskiej metodzie edukacyjnej łączącej elementy dramy z edukacją ekologiczną. Głównym celem Green Dramy jest zmiana zachowania i stylu życia uczestników tak, aby był on bardziej przyjazny środowisku. Metoda ta angażuje uczestników do działania, skłania do dialogu i wymiany poglądów, pozwala na ocenę własnych zachowań i motywuje do ich zmiany na lepsze.

Podczas szkolenia przedstawicielki Źródeł miały okazję zaprezentować uczestnikom z całej Europy działalność stowarzyszenia oraz przedstawić jedną ze stosowanych przez nas metod edukacyjnych. Owocem uczestnictwa w szkoleniu jest rozszerzenie oferty edukacyjnej Źródeł o warsztaty oparte na poznanej w Finlandii metodzie.

IX ogólnolódzki konkurs ekologiczny "Przyjaciół przyrody",

16 marca 2009, Łódź

Dwuetaповy konkurs przeznaczony dla uczniów klas II – III szkół podstawowych organizowany przez Szkołę Podstawową nr 44 i Szkołę Podstawową nr 42 w Łodzi, którego celem jest m.in. kształtowanie wrażliwości wobec świata przyrody, pobudzanie i rozwijanie wyobraźni, fantazji oraz umiejętności twórczego myślenia u uczniów. Źródła przekazały na grody dla uczestników, a przedstawiciel stowarzyszenia zasiadał w jury konkursu.

Poczuj wiosnę

21 marca 2009, Łódź

Sobotnie warsztaty dla osób indywidualnych, podczas których wspólnie witaliśmy wiosnę. Uczestnicy zrobili i zniszczyli marzannę oraz stworzyli piękny maik, który symbolizował wiosnę. Poza tym robili wiosenne ozdoby oraz wielkanocne kartki. Ze względu na duże zainteresowania warsztaty odbywały się w dwóch dwugodzinnych turach, łącznie wzięło w nich udział ponad 50 osób.

Konferencja "Ekologia w nowoczesnej szkole"

3 kwietnia 2009, Łódź

Konferencja skierowana do nauczycieli a organizowana przez Społeczna Wyższą Szkołę Przedsiębiorczości i Zarządzania w Łodzi oraz Łódzkie Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego. Podczas konferencji przedstawiciel źródeł wystąpił z prezentacją pt. „Bliżej natury”, poświęconą terenowej edukacji ekologicznej, przybliżając uczestnikom założenia naszych zielonych szkół jak i praktyczne wskazówki przy

organizowaniu tego typu wyjazdów

X Wielki Bielański Piknik Ekologiczny - II Bielański Dzień Ekologiczny

18 kwietnia 2009

Organizowany na terenie Gimnazjum Nr 71 im. K.K.Baczyńskiego w Warszawie, we współpracy z Kołem Naukowym Sozologów UKSW. Jego celem jest popularyzacja ekologicznego stylu życia wśród mieszkańców Warszawy. II Bielański Dzień Ekologiczny w swoim programie miał Mini Laboratorium, Panel dyskusyjny "Ochrona środowiska", warsztaty dla odwiedzających (Droga życia produktu, Jak powstaje papier, Ekoznaki, Eko-torba, ale jaka? Ekologiczny Dom, Woda i filtr, Ptasia dzioba). Prowadzone one były przez ODE Źródła, studentów UKSW oraz uczniów Gimnazjum nr 71 w Warszawie. Piknik odwiedziło kilkaset osób.

VII Dniu Organizacji Pozarządowych w Krakowie

9 maja 2009, Kraków

Podczas imprezy krakowskie organizacje pozarządowe prezentowały się przybliżając realizowane przez siebie działania i pasje. Na stoisku Źródeł odbywały się warsztaty dla dzieci i dorosłych: czerpanie papieru, nauka rozpoznawania gatunków drzew, prezentacje multimedialne a wszystko w towarzystwie wesoło brzmiących bębenków.

Światowy Dzień Sprawiedliwego Handlu

9 maja 2009, Łódź

Obchody rozpoczęliśmy już 7 maja, kiedy to w Instytucie Etnologii i Antropologii Kulturowej UŁ, odbył się wykład na temat wpływu globalizacji na kultury tradycyjne, projekcja filmu „Gugara” oraz „Czarne złoto” oraz dyskusja na temat społecznego zaangażowania przedstawicieli kierunków humanistycznych. 9 maja w ośrodku Zielona 27 odbyły się właściwe obchody dnia SH, podczas których uczestnicy mieli okazję zapoznać się z ideą Fair Trade, problemami mieszkańców Globalnego Południa. Podczas spotkania odbyła się także prezentacja „Fairtrade’owej Mapy Łodzi” – mapy sklepów i lokali, gdzie można dostać artykuły sygnowane logiem Sprawiedliwego Handlu oraz degustacja produktów sprawiedliwego handlu oraz pokaz filmu „Czarne złoto”. Równoległe ze spotkaniem dla dorosłych, na dziedzińcu prowadzone były warsztaty i zabawy dla dzieci.

Piknik EKO-WOLA

11-13 maja 2009

Impreza plenerowa zorganizowana wspólnie z Urzędem Dzielnicy Wola. Jej celem jest promocja ekologicznego stylu życia wśród mieszkańców Woli oraz innych dzielnic Warszawy. W programie znalazły się m.in. porady eksperckie, konkursy, gry i zabawy, a także warsztaty dla uczniów z zakresu gospodarki odpadowej. W trakcie pikniku stoisko ODE „Źródła” odwiedziło ok. 200 osób. Dodatkowo w ramach tej akcji odbyły się 4 warsztaty dla szkół z dzielnicy Wola, w których łącznie wzięło udział ok. 100 uczniów

Different waves – different ways

25-31 maja 2009, Buzau, Rumunia

Przedstawicielka filii krakowskiej uczestniczyła w seminarium poświęconym współpracy międzynarodowej, pracy w wolontariacie, wymianie międzynarodowej związanej z działaniami „Youth in action” na terenie strefy Schengen.

Krakowski Festiwal Recyklingu

29-31 maja 2009, Kraków

Cykl przedsięwzięć promujących zbiórkę surowców wtórnych oraz możliwości ich wykorzystania. Krakowska filia we współpracy z IKEA prowadziła warsztaty papieru czerpanego dla dzieci i młodzieży połączone z warsztatami świadomej konsumpcji zasady 3R.

Piknik z okazji Dnia Dziecka oraz Dnia Ochrony Środowiska

1 czerwca 2009, Głuskowo

Impreza zorganizowana wraz ze Szkołą Podstawową w Głuskowie oraz Urzędem Gminy w Piasecznie z okazji Dnia Dziecka oraz Dnia Ochrony Środowiska. W trakcie pikniku stoisko ODE „Źródła” ok. 120 osób.

Warsztat „Nowe szanse”

5 czerwca 2009, Łódź

Warsztat zorganizowany przez Źródła oraz Polską Zieloną Sieć w ramach projektu „Fundusze europejskie dla NGO w praktyce”, skierowany do potencjalnych beneficjentów funduszy europejskich. Zaprezentowane zostały „dobre praktyki” – modelowe projekty ekologiczne i społeczne realizowane w województwie ze wsparciem środków unijnych, odbyła się debata nad możliwościami poprawy funkcjonowania systemu przyznawania i rozliczania dotacji. W szkoleniu wzięły udział 34 osoby.

Szkolenie „Kierunek - Rozwój Lokalny”

28 czerwca 2009, Łódź

W programie szkolenia organizowanego w Źródłach przez Fundację „Przestrzeń Dialogu” w ramach projektu „Kierunek - Rozwój Lokalny” znalazła się prezentacja przedstawiciela Źródeł pt. „Dobre (i złe) praktyki

lokalnego zrównoważonego rozwoju”

Szkolenie Gruntvig „Sztuka wehikułem edukacji”

6-11 lipca 2009, Ostravice, Czechy

W ramach programu „Uczenie się przez całe życie – szkolenie kadry edukacji dorosłych” przedstawicielka filii krakowskiej wzięła udział w szkoleniu „Sztuka wehikułem edukacji”. W trakcie szkolenia prezentowane były aktywne metody nauczania, prowadzone przez pracowników ośrodków edukacyjnych z Niemiec czy Czech, aktorów teatru lalek i tancerzy. Uczestnicy dowiedzieli się w jaki sposób prowadzić zajęcia z różnymi grupami wiekowymi oraz socjalnymi. Udział w projekcie umożliwił swobodną pracę z trudną młodzieżą oraz z grupami społecznie wycofanymi. Sztuka będąca wehikułem edukacji łączyła, edukowała, bawiła oraz umożliwiała wzajemne poznanie trenerów i uczestników a w konsekwencji dawała najlepsza lekcje edukacji dorosłych.

Climate Tour – Ochrona klimatu globalnego – wyzwanie przyszłości, konieczność terażniejszości

17 września 2009, Łódź

Spotkanie było częścią ogólnopolskiej kampanii „Wykład z klimatem”, w ramach której odbywa się cykl spotkań na temat zmian klimatu z ekspertami w tej dziedzinie. Spotkanie zorganizowane przez Ośrodek Działań Ekologicznych „Źródła”, Koalicję Klimatyczną przy współpracy z Wojewódzkim Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Łodzi.

Szkolenie „Rozwiązywanie lokalnych problemów oraz innowacyjne formy komunikacji społecznej”

25-26 września 2009

W programie szkolenia organizowanego w Źródłach przez Fundację „Przestrzenie Dialogu” w ramach projektu „Rozwój Lokalny: aktywność, kompetencja, innowacyjność” znalazła się prezentacja przedstawiciela Źródeł nt. dostępu do informacji publicznej oraz uczestnictwa obywateli i obywaterek w procesach decyzyjnych na szczeblu lokalnym, skuteczne formy nacisku obywatelskiego np. konsultacje społeczne, lokalne referenda

Konferencja dla nauczycieli pt. „Edukacja ekologiczna według nowej podstawy programowej kształcenia ogólnego”

29 września 2009, Łódź

Konferencja organizowana przez Łódzkie Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego” podczas której Źródła prezentowały aktualne projekty i ofertę edukacyjną.

Konferencja metodyczna „Projekt uczniowski jako przykład dobrej praktyki szkolnej”

13 października 2009, Warszawa,

Konferencja organizowana przez Warszawskie Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń, podczas której zaprezentowano wybrane przykłady realizacji uczniowskich projektów zaczerpnięte z programów edukacyjnych „Źródła” oraz prezentowano działalność organizacji. Na konferencji dystrybuowano materiały promocyjne (oferty, informatory o projektach) oraz publikacje „Źródła”.

Konferencja „Na szlaku do zrównoważonego rozwoju. Edukacja dla przyszłości”

12-13 października 2009, Warszawa

Konferencja organizowana przez Ministerstwo Środowiska. Podczas konferencji Źródła prezentowały swoje działania, wystąpienie (do pobrania ze strony MŚ) nosiło tytuł „Źródła skutecznej edukacji” i cieszyło się dużym zainteresowaniem odbiorców. Podczas konferencji dystrybuowane były materiały edukacyjne Źródeł.

Konferencja „Edukacja dla zrównoważonego rozwoju”

18-21 października 2009, Piechowice

Konferencja organizowana przez Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu. Na potrzeby konferencji Źródła przygotowały artykuł „Obszary zainteresowań szkolnych placówek oświatowych w zakresie realizacji nieformalnej edukacji ekologicznej”, który został wygłoszony w sesji referatowej oraz został opublikowany w materiałach konferencyjnych.

GreenCamp

23 października 2009, Wrocław

Impreza współorganizowana przez Źródła. Jest to nieformalne spotkanie przedstawicieli branży internetowej (agencje interaktywne, informatycy, specjaliści ds. ePR) i branży "Zielonej" (ngo-sy, firmy promujące rozwiązania proekologiczne). Podczas spotkania prezentowana była działalność ODE Źródła.

Panel edukacyjny „Świadomy konsument”, Targi Natura Food

23-25 października 2009, Łódź

Podczas panelu organizowanego przez Instytut Spraw Obywatelskich i BioKurier (Źródła były partnerem panelu) można było dowiedzieć się jaką drogę pokonuje nasz obiad zanim trafi na nasz talerz, zapoznać się z ideą Fair Trade, dowiedzieć się o zagrożeniach wynikających z produkcji żywności GMO, dowiedzieć się czym jest żywność ekologiczna. Na stoisku dystrybuowane były materiały edukacyjne Źródeł.

Tydzień Edukacji Globalnej 16 do 22 listopada 2009, Łódź

Tydzień Edukacji Globalnej to coroczna międzynarodowa akcja, której celem jest zwrócenie uwagi społeczeństw Europy na potrzebę prowadzenia edukacji o sprawach globalnych poprzez intensywne i różnorodne działania skierowane przede wszystkim (ale nie tylko) do dzieci i młodzieży. Ideą Tygodnia jest zapoznanie młodych ludzi z wyzwaniami i problemami współczesnego świata, kształtowanie wśród nich postaw sprzyjających ich rozwiązywaniu, respektujących różnorodność kulturową oraz umiejętność porozumiewania się z ludźmi wywodzącymi się z różnych kultur. Najważniejszym wyzwaniem Tygodnia Edukacji Globalnej jest uświadomienie mieszkańcom państw europejskich współzależności pomiędzy nami i mieszkańcami mniej rozwiniętych obszarów globu, pokazywanie problemów wspólnych dla całej ludzkości i kierowanie uwagi na poszukiwanie potencjalnych rozwiązań.

Choć Tydzień Edukacji Globalnej trwa kilka dni to przez cały listopad Źródła promowały i realizowały warsztaty edukacji globalnej. W ramach TEG zorganizowany został popołudniowy „Warsztat klimatyczny” dla dorosłych i starszej młodzieży, w programie pokaz filmu, dyskusja i gra symulacyjna podczas której uczestnicy wcielają się w role przedstawicieli państw i uczestniczą w obradach COP 15.

Szkolenie „Rozwiązywanie lokalnych problemów oraz innowacyjne formy komunikacji społecznej” 21-22 listopada 2009

W programie szkolenia organizowanego w Źródłach przez Fundację „Przestrzeń Dialogu” w ramach projektu „Rozwój Lokalny: aktywność, kompetencja, innowacyjność” znalazła się prezentacja przedstawiciela Źródeł nt. współpracy z samorządem na przykładzie działań stowarzyszenia w Łodzi, Warszawie, Krakowie i doświadczeń we współpracy z mniejszymi gminami

Happening podczas finału projektu edukacyjnego „Szkoły dla klimatu” 24 listopada 2009, Warszawa

Wspólnie z Polską Zieloną Siecią Źródła zorganizowały happening będący finałem projektu edukacyjnego „Szkoły dla klimatu” oraz otwarciem wystawy „Szkoły dla klimatu” na ogrodzeniu warszawskich Łazienek. W happeningu wzięły udział 3 klasy warszawskich szkół. W trakcie happeningu młodzież odbyła spotkanie z premierem RP panem Donaldem Tuskiem, któremu przedstawiła postulaty w zakresie przeciwdziałania zmianom klimatu. Na ogrodzeniu Łazienek wywieszono także kilkadziesiąt postulatów opracowanych przez uczniów, dotyczących m.in. polityki klimatycznej i energetycznej Polski.

Warsztat „Nie smuć Misie” 5 grudnia 2009, Łódź

Warsztat zorganizowany z okazji Mikołajek w Ośrodku Działań Ekologicznych Źródła w ramach projektu „Kupuj odpowiedzialnie zabawki”. Uczestnicy warsztatu mogli dowiedzieć się jak odpowiedzialnie dokonywać zakupów a także samodzielnie wykonać i ozdobić własnego misia. W warsztacie wzięło udział ok. 50 osób (łącznie rodziców z dziećmi).

XIV Konferencja Współczesne Zagadnienia Edukacji Leśnej Społeczeństwa, pod hasłem "Las i edukacja leśna bez barier - kształtowanie postaw ekologicznych".

8-9 grudnia 2009, Rogów

W programie konferencji znalazło się wystąpienie Źródeł nt. finansowania projektów edukacyjnych na przykładzie cyklu projektów „Parki i ogrody oczami młodzieży”. Podczas konferencji dystrybuowane były materiały edukacyjne Źródła.

+ 0.8°Celsjusza - festiwal dla klimatu 14 grudnia 2009, Wrocław

Festiwal organizowany przez Fundację EkoRozwoju (FER). W programie prezentacja nt. zmian klimatu, projekcja filmu The Age of Stupid, koncert oraz prowadzona przez Źródła autorska gra symulacyjna Gra Symulacyjna COP15.

Szkolenie „Moje Silne Drzewo” 14 grudnia 2009, Łódź

W ośrodku „Zielona 27” odbyło się szkolenie dla edukatorów z zakresu pisania wniosków na konkursy grantowe oraz pracy metodycznej z materiałami edukacyjnymi o lesie zorganizowane przez Fundację Nasza Ziemia.

Staż z Hiszpanii marzec-czerwiec 2009

We współpracy z Bonum od marca do czerwca 2009 roku filia krakowska współpracowała ze stażystą Sergiem Bosque Garcia z Barcelony, absolwentem ochrony środowiska. Stażysta prowadził warsztaty w szkołach gimnazjalnych i licealnych z zakresu zrównoważonego rozwoju, zasady 3R oraz zmian klimatu. Przeprowadził ok. 20 warsztatów, w których wzięło udział ok. 450 uczniów. Zaangażowany był także w bieżące działania stowarzyszenia, a także brał udział w Bardzo Zielonych Szkołach jako asystent trenera.

DOSKONALENIE ZAWODOWE PRACOWNIKÓW, CZŁONKÓW I WOLONTARIUSZY

W ramach doskonalenia trenerów edukacji ekologicznej uczestniczyli w następujących kursach, szkoleniach, warsztatach:

- Rozpoznajemy uczucia swoje i innych - techniki dramowe oraz gry i zabawy przeciwdziałające agresji (3 kursy)
- Ciekawe pomysły na prowadzenie zajęć z edukacji ekologicznej (2 kursy)
- Twórcze zabawy dla najmłodszych
- Doświadczenia i eksperymenty na zajęciach w szkole podstawowej
- Edukacja przyrodnicza
- Tańce i zabawy na jesień i zimę
- Twórcze metody pracy na zajęciach szkolnych.
- Metody aktywizujące w edukacji ekologicznej (4 spotkania)

Inne:

- Warsztaty z zakresu rozliczania projektów w NFOŚiGW
- Warsztaty z zakresu ubiegania się o środki z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki
- Dzień Informacyjny LIFE+
- Szkolenie dla uczestników programu Google Grants

UDZIAŁ W ZWIĄZKACH STOWARZYSZEŃ, KOALICJACH ITP.

Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć.

Źródła są aktywnym członkiem Związku Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć. W 2009 roku poza zwykłym udziałem w realizacji ogólnopolskich projektów PZS w regionie łódzkim, byliśmy partnerem merytorycznym ds. edukacji przy realizacji projektów „Polscy Kampanierzy dla klimatu” oraz „Akademia 3R” (opracowaliśmy materiały edukacyjne do ww. projektów i prowadziliśmy szkolenia dla edukatorów z terenu całego kraju). W 2009 roku dotychczasowy przedstawiciel Źródeł w PZS został wybrany wiceprezesa zarządu PZS.

Koalicja Sprawiedliwego Handlu

Zarząd ODE Źródła postanowił przystąpić do nowozakładanej Koalicji Sprawiedliwego Handlu. Zebranie założycielskie Koalicji odbyło się w Warszawie, w dniu 16 marca 2009. Główne cele działania Koalicji to promocja ruchu Sprawiedliwego Handlu w sposób skoordynowany, na skalę ogólnopolską, we współpracy z międzynarodowymi strukturami ruchu, zwiększenie dostępności produktów Sprawiedliwego Handlu dla konsumentów oraz wsparcie dla przedsiębiorstw, organizacji, instytucji i osób zainteresowanych działaniem w ramach Sprawiedliwego Handlu. Członkami Koalicji są organizacje pozarządowe, firmy i osoby indywidualne z całej Polski, wśród koalicjantów są oprócz Źródeł m.in. Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć, Polska Akcja Humanitarna, Grupa eFTe Warszawa, Polskie Stowarzyszenie Sprawiedliwego Handlu „Trzeci Świat i My”, Towarzystwo dla Natury i Człowieka. W ramach koalicji w roku 2009 Źródła zorganizowały w Łodzi Międzynarodowy Dzień Sprawiedliwego Handlu (opisany powyżej), a przede wszystkim na co dzień goszcząc nauczycieli i inne osoby, organizując szkolenia oraz w codziennym życiu biura promujemy idee sprawiedliwego handlu, korzystając wyłącznie z kawy i herbaty z logo Fairtrade.

Przystępując do Koalicji Źródła zaakceptowały statut Koalicji (do pobrania http://fairtrade.org.pl/s22_statut.html) oraz takie zasady jak m.in.: „Wiemy czym jest Sprawiedliwy Handel i co oznaczają znaki certyfikacyjne oraz dbamy by nasi członkowie / pracownicy / wolontariusze także rozumieli co oznacza Sprawiedliwy Handel i jego znaki”, „Udzielamy wyłącznie prawdziwych i rzetelnych informacji na temat Sprawiedliwego Handlu”, „Wykorzystujemy nazwę i znaki Sprawiedliwego Handlu zgodnie z obowiązującymi zasadami i informujemy naszych interesariuszy o ich znaczeniu”, „Znamy i dążymy do przestrzegania Kodeksu ws. obrazów i przesłań dotyczących krajów Południa”.

Kodeks w sprawie obrazów i wiadomości dotyczących krajów Południa

Ośrodek Działań Ekologicznych „Źródła” w marcu 2009 postanowił oficjalnie zostać sygnatariuszem „Kodeksu w sprawie obrazów i wiadomości” (http://www.igo.org.pl/pobierz/jak-mowic-o-wiekszosci-swiata_poradnik-igo.pdf). Kodeks jest narzędziem stworzonym przez praktyków: organizacje pracujące w sferze pomocy humanitarnej, współpracy rozwojowej oraz edukacji globalnej. Jest odpowiedzią na realną potrzebę wprowadzenia zasad etycznych do informowania o globalnym Południu, wokół którego niestety narosło wiele negatywnych stereotypów. Kodeks zawiera osiem zasad, które wyznaczają wysoki standard rzetelnego informowania o krajach globalnego Południa. Nie jest to tylko zbiór zakazów i nakazów, lecz przede wszystkim wyraz etosu partnerstwa w relacjach z organizacjami i ludźmi z krajów Południa. Sygnatariusze kodeksu deklarują: dokonywać wyboru obrazów i wiadomości z poszanowaniem równości, solidarności i sprawiedliwości; prawdziwie przedstawiać wszelkie obrazy i sytuacje - zarówno w bezpośrednim jak i w szerszym kontekście - dążąc do zwiększenia powszechnego zrozumienia realiów i złożoności procesu rozwoju; unikać obrazów i wiadomości mogących szerzyć stereotypy, wywoływać sensację lub dyskryminować ludzi, sytuacje czy miejsca; wykorzystywać obrazy, wiadomości i badania jednostkowych przypadków z pełnym zrozumieniem, uczestnictwem i za zgodą zainteresowanych (lub ich rodziców czy opiekunów), zagwarantować, że osoby, których sytuację przedstawiamy mają możliwość opowiedzenia o swojej historii osobiście, ustalić i zanotować, czy opisywane/portretowane osoby zgadzają się na ujawnienie ich

personaliów i twarzy, zawsze postępować zgodnie z ich życzeniem, działać zgodnie z najwyższymi standardami w zakresie praw człowieka i ochrony osób słabszych; działać zgodnie z najwyższymi standardami w zakresie ochrony praw dziecka, przestrzegając zapisów Konwencji Praw Dziecka

Fundacja „Artykuł 25”

Zarząd postanowił wraz z innymi osobami ufundować fundację, której celem będzie działanie na rzecz sprawiedliwej współzależności i zrównoważonego rozwoju krajów Globalnej Północy i Południa. Zasada zrównoważonego rozwoju czyli rozwoju z poszanowaniem praw przyszłych pokoleń do życia w dobrobycie, jest receptą na trwałość pozytywnych efektów walki z ubóstwem, szczególnie w czasach, w których efekty zmian klimatycznych dotyczą w pierwszej kolejności najbiedniejszych społeczeństw. Fundacja skupiać się będzie na budowaniu od podstaw świata równych możliwości i odpowiedzialnych działań gwarantujących stabilizację przyszłym pokoleniom.

Fundacja jest w trakcie rejestracji.

PRZY REALIZACJI PROJEKTÓW WSPÓŁPRACUJEMY M.IN. Z:

Związkiem Stowarzyszeń “Polska Zielona Sieć”

Koalicją Sprawiedliwego Handlu

Towarzystwem dla Natury i Człowieka

Stowarzyszeniem „EKOSKOP”

Stowarzyszeniem na rzecz Ekorozwoju „Agro-Group”

Fundacją „Przestrzenie Dialogu”

Instytutem Spraw Obywatelskich

Koalicją Klimatyczną

Łódzkim Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego

Centrum Promocji Zdrowia i Edukacji Ekologicznej

Lubelskie Samorządowe Centrum Doskonalenia Nauczycieli

Wojewódzkim Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Piotrkowie Trybunalskim

Wojewódzkim Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Sieradzu

Wojewódzkim Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Łodzi

Warmińsko-Mazurskim Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie

Powiatowym Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Pabianicach

Regionalnym Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli WOM w Katowicach

Mazowieckim Samorządowym Centrum Doskonalenia Nauczycieli wydział w Radomiu

Mazowieckim Samorządowym Centrum Doskonalenia Nauczycieli wydział w Płocku

Regionalnym Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli WOM w Częstochowie

Kujawsko-Pomorskim Centrum Edukacji Nauczycieli w Bydgoszczy

Centrum Edukacji Ekologicznej w Sieradzu

Warszawskim Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń w Warszawie

Centrum Promocji Zdrowia i Edukacji Ekologicznej w Warszawie

Wydziałem Zarządzania UŁ

Wydziałem Geografii i Nauk o Ziemi UŁ

Międzynarodowym Instytutem PAN - Europejskim Regionalnym Centrum Ekohydrologii

Uniwersytetem Trzeciego Wieku w Łodzi

Wydział Filozofii Chrześcijańskiej Uniwersytetu Kard. Stefana Wyszyńskiego

Biurem Ochrony Środowiska m. st. Warszawy

Urzędem Dzielnicy Wola

Urzędem Gminy Piaseczno

Starostwem Powiatowym w Wołominie

Warszawskim Centrum Innowacji Edukacyjnych i Szkoleń

Caritas Warszawa

Stowarzyszeniem „Niepełnosprawni dla Środowiska EKON”

Remondis-Sanitech Poznań

Zakładem Utylizacji Odpadów Komunalnych w Hryniewiczach

Miejskim Przedsiębiorstwem Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Łomży

MPO Kraków

Urzędem Miasta i Gminy Skawina

Krakowskim Biurem promocji kultury

Bonum Kraków